

Dansk Vandrelaug Esbjerg under besættelsen

Af malermester Niels Jespersen

En af de foreninger, der samlede mange unge mennesker under besættelsen, var Dansk Vandrelaug. Det var i hvert fald tilfældet i Esbjerg, hvor den blev samlingspunkt for mange unge kvinder og mænd, og dens varierede udbud af aktiviteter slog adskillige aftener ihjel på en tid, hvor tilbuddene ikke var så mange, og pengene var små.

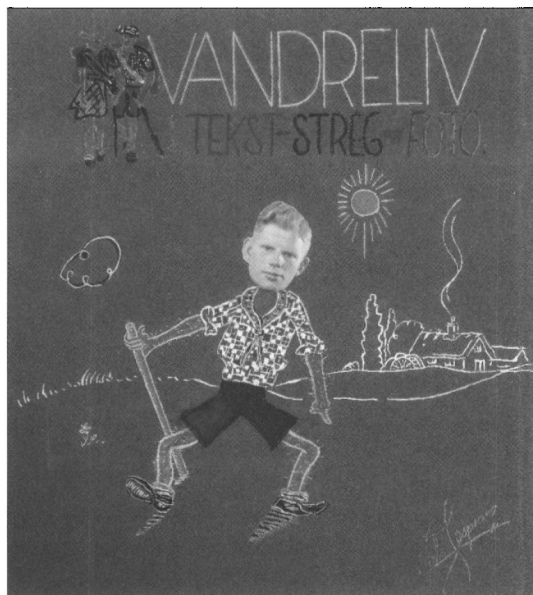
Stiftet i 1936

Dansk Vandrelaug's Esbjerg-afdeling var dog blevet stiftet allerede, inden 2. Verdenskrig brød ud. Initiativtager var fru Christiansen, hvis mand var bestyrer på Spangsbjerg Forsøgs-gård. Hun var blevet kontaktet af en lærer fra København, der foreslog hende at oprette en lokalafdeling af Dansk Vandrelaug i Esbjerg.

Hun fulgte opfordringen og indrykkede en lille annonce i Dagbladet Vestkysten om at give møde ude på Forsøgsgården for at sondere interessen for oprettelse af en afdeling af Dansk Vandrelaug i Esbjerg. Mødet var indkaldt til en søndag eftermiddag. Jeg og nogle få andre, i alt var vi vel ti personer, mødte op. Det var bl.a. andre Aksel Madsen, den senere stadioninspektør, Karl Pedersen og fru papirhandler Tobiesen i Kongensgade. Alle skulle senere blive meget aktive medlemmer af laugets. F.eks. blev fru Tobiesen laugets kasserer – det var hos hende, man fik sit vandrekort fornyet.

Det fremgik ikke af indkaldelsen, men allerede første aften blev der afholdt en vandretur.

Fra Forsøgsgården vandrede vi ud i Fourfeld Enge, og én af deltageren kunne allerede dér give os en fornemmelse af nogle af de oplevelser, der ventede os. Han bukkede sig bare ned og fandt en plante, han så fortalte os andre meget levende og inspirerende om. Naturoplevelser og kammeratskab – det var nøgleord i Dansk Vandrelaug.

Niels Jespersen fik også tid til at lave en række forskellige album med fotos fra Vandrelaugets forskellige aktiviteter. Det første album blev indledt med følgende collage.
Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Antallet af fremmødte var dog ikke stort nok til, at vi straks turde stifte en forening, så søndag, den 4. oktober 1936 lavede vi en togtur til Holsted med efterfølgende vandring til Aatte Bjerge. 20 personer meldte sig, og det forekom os at være tilstrækkeligt grundlag til at stifte en forening. Mandag, den 19. oktober var der indkaldt til møde på Grundtvigshus. 30 interesserede mødte op. Mødet blev indledt med en redegørelse om Vandrehjemmet i Esbjerg, der var blevet oprettet i 1931 på initiativ af Kvindernes Fredsliga, og derefter valgte man medlemmer til turudvalg og laugsaftensudvalg. Valgt blev som repræsentant fru forsøgsleder Christensen. Frk. Ellen Nielsen, frk. Ulla Vorm, hr. Lange og hr. Janne Holmberg blev valgt til tur- og laugsaftensudvalg.

Allerede den 21. oktober 1936 blev det første agitationsmøde holdt med deltagelse af landsforeningens formand, kommunelærer Stig Hansen. Sammen med Sigurd Hansen ori-

enterede han om Dansk Vandrelaugs arbejde både sommer og vinter.

Der blev sæt gode korn den aften, for lysten til at komme i gang var stor. Arbejdet bar også frugt. Ved 5-års jubilæet i oktober 1941 havde foreningen 600 medlemmer med et årskontingent på kun 10 øre pr. medlem, og for den pris fik man tilmed et gratis månedsblad. Medlemmerne var især unge mellem 15 og 25 år, og karakteristisk var det, at de næsten alle sammen boede hjemme hos deres forældre. Sådan var det jo dengang – man flyttede først hjemmefra, når man blev gift.

Et laug – ikke en forening

Efter det stiftende møde kunne man begynde at sætte forskellige aktiviteter i gang. Dansk Vandrelaug lignede måske en forening, men opbygningen var en anden. Man havde ikke en formand, men arbejdede i en række udvalg. Man holdt laugsmøder og talte om laugsmed-

54 medlemmer deltog i Vandrelaugs fastelavnsfest i Tarp Kro i 1942. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

lemmer – og kvitteringen for betalt kontingent var vandrekort, som man ikke blot brugte lokalt, men også i forbindelse med sine vandre- og cykelture rundt om i landet.

Specielt for laugget var den hyppige brug af kælenavne. Næsten alle medlemmer, i hvert fald de mest aktive, havde kælenavne, som de selv bestemte. Et medlem gik under tilnavnet Krille, selv kaldte jeg mig Kasper – taget fra Kasper Røghat, som altid var at finde i forbindelse med fest og farver. Det var nemlig mig blandt andre, der stod for mange af de festlige aktiviteter i forbindelse vores laugsmøder. Mine artikler i medlemsbladet Vandreliv, som vi fik i november 1940, var også underskrevet Kasper. Faktisk var navnet så almindeligt anvendt, at det kom som en stor overraskelse for min senere hustru, at hendes mand i virkeligheden ikke hed Kasper, men kun Niels. Hun sagde heldigvis ja alligevel.

Besættelsestiden

Efter den 9. april 1940 forandrede mange ting sig i Danmark, og den tyske besættelse fik mange unge mennesker til at melde sig ind i Dansk Vandrelaug. I 1942 var der 1.325 vandrekort i hele Ribe Amt, og heraf var ca. 600 at finde i Esbjerg alene.

Efterhånden var der også ganske mange tilbud til medlemmerne, for laugget havde andre aktiviteter end at vandre. Laugsaftenenerne var nok den bærende aktivitet. Som regel foregik de på Grundtvigshus, hvor man kunne få kaffe og kage for 1 kr. Programmet for sådanne laugsaftener var foredrag, film, rejseskildringer, sang og musik. Foredragene blev typisk holdt af medlemmer. F.eks. fortalte Aksel Madsen om sin tid på Ollerup, og lærer Børge E. Hansen var en anden, hyppig brugt foredragsholder. Han holdt sig ikke blot til lokale emner, men fortalte også oplevelser fra en tur med skib til Ægypt-

ten. Bibliotekar Tang Christensen holdt foredrag om Danmarks oldtid, men det emne trak ikke mange medlemmer.

Laugsaftenerne var dog ikke de eneste aktiviteter i Dansk Vandrelaug's Esbjerg-afdeling. Der blev f.eks. også dyrket idræt. Laugget var én af de første til at arrangere håndbold-kampe i Esbjerg. Man spillede på Østre Skoles idrætsanlæg på den anden side af jernbanen. Da der ikke var mulighed for at bruge det længere, blev håndboldkampene flyttet til Statsskolens anlæg. Leder var Aksel Madsen, som Ollerupdelingsfører, der ganske vist havde sin force inden for gymnastikken, men som tog på et ugelangt kursus i håndbold arrangeret af Dansk Håndbold Forbund. Der var også en ugentlig gymnastikaften for drenge og mænd og en for piger og kvinder. Det var Forældreskolen, som Esbjerg Realskole hed dengang, der lagde lokaler til i begyndelsen. Skolens leder i de første krigsår, N. E. Gaardmand, var selv laugsmedlem og leder af laugets sangkor. Derfor var vi altid velkommen i Forældreskolens gymnastiksal – uden beregning.

Håndbold indgik også i Dansk Vandrelaug's aktiviteter. Man spillede på Østre Skoles bane i Klatterup, i hvert fald i sommeren 1940, hvor billedet er fra. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Gaardmand stod som nævnt for laugets kor. Det havde naturligvis sine øveaftener, men derudover underholdt det ved laugsaftenerne. Desuden gav det koncert på Esbjergs to sygehuse og medvirkede bl.a. også ved en julekoncert i Jerne. Koret var altid med, når Den Borgerlige Sangforening havde sangerfest på Hotel Spangsbjerg. Her sang koret altid Britta Polka og høstede stort bifald. Også når der var alsang i Esbjerg, var koret med.

Af andre aktiviteter kan næves et kursus i madlavning for vandrere, som samlede 30-40 deltagere. Det blev arrangeret i samarbejde med Esbjerg Husmoderforening. I takt med verdenskrigens skærpelse kom et førstehjælpskursus i gang i samarbejde med Røde Kors Esbjerg-afdeling. Endvidere blev en fotokreds stablet på benene, og den samlede nogle medlemmer, selv om det var svært at skaffe film på den tid.

Et velfungerende sangkor og musikkreds sammen med studiekredse og ikke mindst de almindelig laugsaftener trak mange medlemmer til. Man kunne få rigtig meget ud af laugget, hvis man virkelig benyttede sig af dets tilbud. Min far sagde f.eks. til mig, at jeg kun var hjemme mandag aften – og da sov jeg. Det var ikke helt forkert.

Medlemsblad

I begyndelsen annoncerede laugget sine aktiviteter i en opslagskasse i Kongensgade. Her kunne medlemmer og andre interesserede læse om månedens ture, hvornår der var gymnastik, sang, studiekreds m.v.

I 1940 drøftede man dog udgivelsen af et medlemsblad. Et bladudvalg fik til opgave at undersøge mulighederne, og jeg var én af dem. Ud over at skaffe artikler mm. skulle det også trykkes. Heldigvis var ét af laugets medlemmer bogtrykker i Varde, og han påtog sig opgaven.

Månedssbladet Vandreliv udkom første gang i november 1940, og det blev frit leveret til adressen, for en række medlemmer påtog sig at bringe det ud. Hvilken anden forening med ca. 600 medlemmer og et årskontingent på blot 10 øre pr. medlem kunne vederlagsfrit sende et sådant blad ud til medlemmerne? Vi kunne det også kun, fordi en række Esbjerg-firmaer tegnede annoncer i bladet. Udover månedens program, referater fra ture, artikler m.v. kunne laugets medlemmer endvidere lade sig friste af nogle af mange tilbud, som også vækker tanker i dag 60 år senere. F.eks. reklamerede Esbjerg Kommunes Badeanstalt i Havnegade med brusebad til 45 øre og dampbad med brus til 60 øre. I en fotografers annonce stod: »Fotografere på gaden må jeg ikke, men gerne i mit atelier«!

Efterhånden fik laugget dog så mange medlemmer, at nogle af bladene måtte sendes med post. Det måtte de pågældende laugsmedlemmer selv betale for, og det skete ved fornyelsen af vandrekortet hos fru papirhandler Tobiesen i Kongensgade.

Søndagsturene meget populære

Søndagsturene var meget populære. Det var ikke ualmindeligt at tromme medlemmerne sammen kl. 07.00 til afgang fra Esbjerg Banegård, og så tog vi med toget til f.eks. Brørup, hvilket kostede 3,30 kr. Fra stationen vandrede laugsmedlemmerne ad stier og markveje til Aatte Bjerge. Vi tog turen tit, og alt efter årstid samt vejr og vind fik belysningen landskabet til at ændre sig fra gang til gang. I forsommeren kunne ørnebregnerne strække sig grønne og meterhøje mellem træer og buske, mens de i efterårets rimtåge visenbrune blev kædet sammen af glinsende sølvtråde af spindelvæv. Senere på dagen brød solens stråler tågen og slog smut i Kongeåen, som dybt nede snoede sig gennem landskabet. På hver side af den gamle grænse lå en kro, og på grund

Et stop i Brørup Sønderskov i forbindelse med en af vandreturene til Aatte Bjerge. Denne tur blev afholdt den 10. november 1943. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

af besættelsestidens oplodsede privatbiler var kroerne tomme om søndagen, så kromanden bød altid besøgende velkommen med deres medbragte madpakke, bare de købte en sodavand eller en kop erstatningskaffe. Ofte sørgede kroværterne for, at radioen blev tændt, så vi kunne høre Osvald Helmuth, som nylig havde fået sit gennembrud, synge nogle af sine populære viser, eller vi kunne nyde Hyp lille Lotte, som var en af tidens populære sange. Som tak for den gode behandling leverede vi til værtens store fornøjelse en vandresang eller to, inden vi ad nye veje fortsatte til Holsted Station for at tage toget tilbage til Esbjerg. Som regel var vi hjemme sidst på eftermiddagen med 20 km vandretur bag os.

Til laugsvandring var der flere hold. Første

søndag gik vi 20 km og de følgende søndage 30, 40 og 50 km. Blandt de populære ture var Løvfaldsturen til Nørholm, Fiilsø rundt, Skibelund Krat, en tur gennem Vadehavet til Manø. Søndag den 22. februar 1942 var der tur over isen til Fanø. Fastelavnsturene til Tarp Kro samlede hvert år 50-60 vandrere.

Selv vinterens kulde kunne ikke slå vandrerne ud. Martsnummeret 1941 af Vandreliv gav en lille poetisk beskrivelse af en vandretur den 16. februar. Det lyder:

Ud i den kolde sne – langs DSB

Se, søndag den 16. februar
En flok af modige vandrere var
På travetur over bæk, stok og stene –
Dels vejledt af banen – dels af Magdalene.
Fra Jernbanebroen præcis halv to vi satte os i
bevægelse
At nyde naturens fred og ro – til anden
vederkvægelse.
Om selve turen til Tjæreborg Kro ej meget er
at berette,
humøret var højt, og marchen go', og ingen
var sure og trætte.
Jo dog – når ret jeg mig tænker om, der hændte
allivel en række
af disse små morsomme ting, der kan ske, når
isen og sneen har bredt deres dække.
Se, først på sin bag ned ad bakke i fart en
kvindelig deltager »farrer«.
I spørger om hvem – ja, det ku' I li' – sligt
spørgsmål jeg ikke be-»Svarrer«

Vi kom til den yndigste lille bæk, som frosten i
søvn havde lullet,
mon alle fra springet kom tørskoet væk? Nej,
Agnes krøb op af hullet.
I Tjæreborg Kro stod kaffen og vented' på os
på sin vante plads i dåsen på hylden,
nu var det os, der vented' på den en time til
ende, hvem havde skylden?
Men ventetiden er aldrig lang,
når vandrere venter, – vi tog os en sang.
Den ene sang blev til fler', og mange
vi sang af de kendte sange.
Nå, der kom da kaffen á lá Fuglsang – cikorie,
og Jan lived' op og kom med en historie.
– Tiden løb hurtigt, som altid i livligt selskab
den går,
vor turleder førte os an til den sidste tur – til
Tjæreborg Statsbanegård.
Vi derfra billetten til Esbjerg tog – I kan vel
gætte,
Ej mere der er om vor tur at berette. - d.

Fastelavnsfest i Tarp Kro i 1944. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Der slikkes solskin foran Solfang i Henne i sommeren 1940. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Ud i landet

Der var dog ikke altid tale om éndagsture. Selv om mange arbejdede om lørdagen dengang og endda arbejdede meget sent, var weekendturene, som typisk fandt sted om sommeren, meget populære. Et yndet udflugtsmål var Solfang i Henne, som frk. Silladsen havde været så dristig at opføre. Hun havde fået øje for, at 1930'ernes nye ferielov nok ville føre mange besøgende til Vesterhavet, og derfor besluttede hun sig for at opføre et vandrehjem i Henne. Ikke alle var dog overbevist om det bæredygtige i hendes tanker, så myndighedernes krav til hende var at lave seks værelser i tilknytning til salen, så bygningen også kunne bruges til pensionat.

Frk. Silladsen, eller Silla som hun blev kaldt i daglig tale, fik vi meget samarbejde med. Turene til hendes specielt byggede vandrehjem

i Henne var meget populære. Ofte sluttede vandrere fra de mindre laug i Ribe og Varde sig til os, og et par unge Ribe-piger, den ene arbejdede i forretning og den anden var frisør, cyklede f.eks. fra Ribe til Henne, når de var færdige på arbejde lørdag kl. 21. Omkring midnat – som regel efter adskillige punkteringer, som hørte til dagens orden for alle cyklister på den tid – var de fremme, og efter en nats søvn hyggede de sig så sammen med de øvrige laugsmedlemmer, inden turen gik tilbage søndag morgen.

Solfang, som Henne Vandrehjem hed, var ret stort, for bag ved spisesalen var der to sovesale: En til piger/kvinder og en til drenge/mænd. Desuden havde Silla to sommerhuse, som hun brugte til indkvartering af vandrere, hvis der blev behov for det. Der kom alligevel ikke andre brugere af sommerhusene med de

Medlemmer fra Dansk Vandrelaug fotografæret foran Vorbasse Vandrehjem i 1940. Det lå på Østergaard og var et af de foretrukne steder at komme. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

begrænsninger, der var på den private bilkørsel. Nogle af os Esbjerg-folk har bl.a. boet i ét af hendes sommerhuse.

På Solfang mødte vi medlemmer af Dansk Vandrelaug fra andre byer, bl.a. Tarm og

I sommeren 1942 gjorde Esbjerg-vandrerne bl.a. stop ved Siska i Darum. Hun står som nr. tre fra højre. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Århus. Her mødte vi f.eks. Eigil Rasmussen, som dengang boede i Århus, men som senere blev turist- og erhvervschef i Esbjerg. Også senere pressefotograf Knud Rasmussen fra Esbjerg mødte vi i Henne.

Gæsterne på Henne Vandrehjem måtte hjælpe til med alt det praktiske, for Silla kørte næsten vandrehjemmet uden medhjælp. Ingen havde noget mod denne håndsrækning, men fandt det snarere hyggeligt. Vi så også Silla uden for sæsonen. F.eks. stod hun i spidsen for vore danseaftener – hun tog simpelthen toget fra Sig til Esbjerg og så tilbage igen. En aften var en kammerat og jeg i Varde for at forberede et arrangement for vandrelauget næste dag. Tyskerne afbrød imidlertid togforbindelsen mellem Varde og Esbjerg, så vi stod uden natlogi. Derfor gjorde vi turen ud til Silla, som vi fik banket op. Hun fandt straks en løsning: Min kammerat overtog hendes seng, og jeg fik plads

på sofaen. Hvor hun selv sov den pågældende nat, ved jeg ikke. Næste morgen mødte vi så vore Esbjerg-venner på Varde Station, men da vi ikke var nået tilbage til Esbjerg, stod vi der i vores fine tøj, mens alle andre havde vandretøjet på.

Et andet yndet vandremål var Vorbasse. Vandrehjemmet var lå på Østergaard, og familien med gårdejer Anders Jensen i spidsen var utrolig flinke, ja næsten for flinke. Et år havde nogle laugsbrødre og jeg planlagt at holde nytår i Vorbasse. Vi ringede derop – ingen problemer, men vi blev faktisk lidt skuffede, da vi så, hvor fint de havde villet gøre det for os: Der var dækket op i stuen til os, mens de selv sad ude i køkkenet. Og her havde vi netop satset på en hyggelig nytårsaften sammen med dem. Vandrehjemmet i Vorbasse havde begrænset plads, så kom vi der, større grupper, måtte vi sove i laden, ja enkelte gange måtte nabogården måske endda inddrages, så der blev plads til alle. Så sov pigerne på den ene gård, drenge på den anden. Pigerne var dog ikke altid glade for overnatningerne i en lade på grund af musene, der løb rundt i høet. Trods disse små forbistringer var der altid pæn tilslutning til Vorbasse-turene, for gårdmand Anders Jensen deroppe var fantastisk til at vise os rundt.

I dag vil man måske undre sig over Vorbasse-egnen som vandremål, men der var mange spændende ting at byde på. Højdepunktet Stenbjergvej var ét af dem – derfra var der en fantastisk udsigt over egnen. En vandretur langs Holmeåen var et andet mål. Mod nord lokkede Skjødssbjerg Kirke, som blev kaldt »Hedens perle« med en fantastisk udsigt fra tårnet, bl.a. til Randbøl Hede, som man kunne se mod nordøst. Nørresø var også et besøg værd – og bedst af alt var det, når Anders Jensen selv var turguide. Han kunne virkelig fortælle om alt det, vi passerede undervejs.

Det var en kold fornøjelse at vandre i de kolde besættelsestidsvintre som på turen til Lindknud den 2. februar 1941. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Et andet populært mål for flerdagsture var Bramming Hovedgård, hvor vi boede hos Poul Lund. Ribe Vandrelaug var næsten altid med til disse arrangementer. Vi har bl.a. været der på en vintertur, hvor vi overnattede under hvælvingerne, mens ellers var det fortrinnsvis høstfesterne, som blev holdt derude. Poul Lund var meget glad for vores besøg, ikke mindst når vi købte noget af ham.

I det hele taget var vandrehjemmene dengang slet ikke af den standard, som vi kender i dag. I Ribe var det f.eks. indrettet hos en karetmager lige over for Domkirken. I Svejbæk boede man i lynghytter. Det var heller ikke alle steder, man kunne få noget at spise. Nogle steder blev der henvist til et pensionat i nærheden. I Henne betalte vi for kosten, men måtte naturligvis aflevere de nødvendige rationeringsmærker og hjælpe Silla med at skrælle kartofler m.m. Værst var det dog i København, hvor vi og andre gæster ikke blot blev sat til at hjælpe til med at gøre rent, men også måtte feje gulve samt stå for opvasken, inden vandrepassene blev udleveret, så vi kunne komme videre.

Så længe det var praktisk muligt var det populært blandt medlemmerne at holde høstfest på Bramming Hovedgård. I 1942 var vandrelaugets folkedansere også i sving. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Friheden i Hjerding, som Silla brugte fra sommeren 1942, efter Solfang i Henne var taget i brug til andet formål. Huset er revet ned i dag. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Den tyske besættelsesmagt

Udbruddet af 2. Verdenskrig og senere den tyske besættelse påvirkede naturligvis vores aktiviteter ganske meget, men vore medlemmer lod sig ikke sådan lige slå ud. Ved laugsaftenerne, hvor entreen var 25 øre pr. person, deltog der altid mange. Trods mørklægningen var der den 11. december 1940 mødt 100 gæster op. Vores blad Vandrelivs familiefest blev holdt i Teknisk Skoles festsal i Torvegade den 15. marts 1944 med 250 deltagere.

Værre var det efterhånden at finde steder at holde vores laugsmøder. Vi holdt almindeligvis til på Grundtvigshus, hvor vi kunne få kaffe med et stk. sandkage til for 1 kr. Større arrangementer som f.eks. jubilæumsfesten holdt vi i salen på Teknisk Skole i Torvegade. Når der var udgangsforbud, måtte laugsaftener rykkes til søndag eftermiddag.

Mange af vandrehjemmene i Ribe Amt – Henne, Bramming Hovedgård, Vorbasse og Ribe – blev efterhånden lukket, fordi man

mente, der ville komme for få besøgende – det var f.eks. begrundelsen i Vorbasse – eller fordi vandrehjemmet blev »optaget til andre formål«, som det skete i Henne. Disse lukninger af vandrehjem blev meldt ud allerede i april 1943, og hermed var det slut med vore længerevarende ture.

Silla flyttede dog sit vandrehjem ud til Hjerding, hvor hun overtog Postbudenes Feriehjem Friheden, der lå flot oppe i byen med udsigt over havet. Det var mindre end Solfang, men ikke mindre velbesøgt, for det blev populært for os at vandre derud, ikke mindst da togtrafikken i slutningen af besættelsen blev meget ustabil, og togene ofte ikke kørte om søndagen. De mange forbud eller praktiske forhindringer fik os nemlig ikke til at indstille vores aktiviteter. Mange gange samledes vi 10-20 laugsmedlemmer på Grønttorvet og gik så i samlet flok til Guldager Plantage eller Hjerding.

Tyskerne som sådan mærkede vi ikke meget til. De stoppede os f.eks. ikke, når vi samledes til vandreture eller var af sted. Selv boede jeg

hos mine forældre i Jerne, og på hjemturen sent om aftenen skulle jeg jo over Frodesgadebroen, som var bevogtet, men ikke en eneste gang blev jeg stoppet af de tyske vagtposter.

Dog oplevede vi et par gange, at tyske håndlangere forsøgte at infiltrere vores laug. Formålet var helt klart at få oplysninger om frihedskæmpere i vores kreds. Det fik de nu ikke meget ud af, for Esbjerg var en lille by dengang, hvor alle kendte alle. Yderligere var de lette at kende, for deres påklædning var helt anderledes end laugsmedlemmernes, så de blev hurtigt frosset ud.

Væk fra tyskerne

Esbjerg var jo én af de danske byer, der mærkede meget til den tyske besættelse, og det var også én af de første byer til at rejse sig mod besættelsesmagten. Det skete i begyndelsen af august 1943, men disse dramatiske dage i byens historie fik to af mine kammerater og jeg slet ikke med. Vi havde nemlig besluttet os for en to-ugers kanotur på Gudenåen og til Mols.

I slutningen af juli tog vi fra Esbjerg til Tinnet Krat, hvor Skjern Å og Gudenåen har deres udspring ikke ret langt fra hinanden. Så snart åløbet blev så bredt, at der var plads til vores kano, begyndte turen til vands, og så havde vi ellers en herlig tur de næste otte dage, hvor vi overnattede under broer, ved gårde, ved el-værker uden at mærke verdenskrig og besættelse. Vi kunne ikke komme længere end til Silkeborg med kanoen. Så fortsatte resten af turen til fods lang Pramstien til Randers. Det blev også en god vandretur, inden vi sluttede af med et par dages vandring på Mols. På hjemturen begyndte krigens problemer dog at melde sig. Så vidt jeg husker, skulle vi stige på toget i Mårslet, men på stationen fik vi oplyst, at togtrafikken var indstillet, da jernbaneskinneerne var blevet saboteret. Alle passagerer skulle transporteres med bus til næste station, der lå

25 kilometer væk. Vi tre esbjergensere valgte nu at klæde om og så vandre dertil, og stor var de øvrige passagerers forundring, da de så os nå samme tog som de.

Vi var hjemme i Esbjerg igen i midten af august, og først da hørte vi om den uro og usikkerhed, der havde hersket i byen, mens vi havde haft to tyskerfri-ugler i noget af Jyllands smukkeste natur.

Kanoturen blev for øvrigt også brugt til at lave PR for Dansk Vandrelaug efter hjemkomsten. Man kunne ikke købe farvefilm i Danmark under besættelsen, men en fisker, der var medlem af Dansk Vandrelaug i Esbjerg, tog trods tysk forbud ofte til England og solgte lasten af fisk. Samtidig benyttede han lejligheden til at købe farvefilm derovre. Han var en af deltagerne på turen langs Gudenåen og fotograferede flittigt undervejs. Farvelsbillederne blev vist ved en laugsaften og senere i otte andre foreninger i Ribe Amt.

Befrielsen

Endelig – den 4. maj 1945 om aftenen kom så det glade budskab: Danmark var atter frit. Vi var nogle laugsbrødre, der var samlet hos en kammerat i Islandsgade, da meddelelsen om Danmarks befrielse kom. Der blev nu ikke noget med at forsøge på at komme hjem til Jerne om natten med alt det skyderi, der var i Esbjergs gader.

Selve freden – ja den blev fejret i den nu nedlagte Spangsbjerg Forsøgsgårds have med en stor sankthansfest. Over 125 vandrere deltog – i den henseende var vi ved at vende tilbage til normale forhold igen.

De længere ture kom på plakaten igen. Også udlandet lokkede. Allerede i 1946 var ganske mange medlemmer af Dansk Vandrelaug Esbjerg med på en tur til Norge, som Dansk-Norsk Forening arrangerede. Borgmester

Der var trangt, når medlemmerne samledes inde i Friheden som her til min fødselsdagsfest i 1943. Foto: Niels Jespersen (Esbjerg Byhistoriske Arkiv).

Morten Mortensen var norsk gift, og hans kone var guide på turen.

Andre ting begyndte dog at påvirke mit og andres engagement i vandrelauget. Jeg var efterhånden blevet 27 år gammel, og som så mange andre af mine kammerater havde jeg mødt en sød pige i vandrelauget. Vi blev gift i 1946, og jeg åbnede egen forretning i 1947. Der blev mindre og mindre tid til bl.a. bladar-

bejdet, som jeg havde været ankermand for, og det kneb også med tid til at komme afsted hver aften. Det var og er dog rart at tænke tilbage på de mange oplevelser, Dansk Vandrelaug havde givet mig og andre i en tid, hvor danskerne ellers var bundet på mund og hånd.

Niels Jespersen, f. 1918, fhv. malermester, Kronprinsensgade 79, 6700 Esbjerg.